

IN DIT NUMMIER

Verschiijnt

4x per jaar

Orgaan
van
de

Filatelisten-
vereniging
"NOVIOPOST"
te
Nijmegen

• vindt U een artikel over de Deutsche Dienstpost Niederlande, die in de oorlog naast de PTT, als een afzonderlijke postadministratie functioneerde.

• vindt U een nieuwe aflevering in de artikelenserie over de "Luchtpost". Een groot aantal poststukken verluchtigt dit weer zeer interessante verhaal.

• vindt U een artikel over de telegramzegels die meer dan honderd jaar geleden werden uitgegeven. Een artikel in de serie "Stiefkinderen van de filatelie".

- vindt U een notitie over de stempelvlag Betty en Kees Boeke, een echtpaar, dat bij onderwijsmensen wel bekendheid zal genieten.

• vindt U de agenda voor het eerste halfjaar 1985 en verschillende verenigingsberichten, die voor alle leden van belang zijn.

Redactie.

AGENDA

- 4 januari Vergadering waarin de begroting voor 1985 wordt behandeld. Voorts kleine veiling, verloting en presentieverloting.
- 1 februari Vergadering met dialezing door de Heer M.L.v.Houdt over het onderwerp "Molens". Kleine veiling, verloting en presentieverloting.
- 1 maart Jaarvergadering.
- 10 maart Internationale postzegelruildag in Hotel "ERICA" te Berg en Dal.
- 12 april Vergadering met verloting en presentieverloting. Gelegenheid tot het bezichtigen van de kavels, die de volgende dag zullen worden geveild.
- 13 april Veiling.
Bezichtiging 10.30 - 12.00 uur
Aanvang veiling 13.30 uur
- 3 mei Vergadering met dialezing door de Heer H.J.de Jager te Nijmegen over het onderwerp "De ontwikkeling van de luchtpost". Verloting en presentieverloting.
- 7 juni Vergadering. Gratis verloting zonder nieten.

Uitgezonderd de postzegelruildag, die in Hotel "ERICA" te Berg en Dal plaatsvindt, worden alle vergaderingen gehouden in het wijkcentrum "De Klokketoren", Burg. Slotemaker de Bruïneweg 270 (hoek Muntweg) te Nijmegen, Telefoon 080-552649. Aanvang 20 uur Zaal open 19.00 uur.

Bij de heilwens van de man die met een Kerstboom zijn feestdagen gaat opvrolijken sluiten de bestuursleden zich geheel aan. Zij wensen alle leden met hun gezinnen en levenspartners een paar goede kerstdagen en een prettige jaarwisseling toe, hoe moeilijk het voor sommigen ook moge zijn.

Dat 1985 een goed en fijn filatelistisch jaar moge worden.

FINANCIEN

In dit nummer zijn twee documenten bijgevoegd:

- a. Bewijs van lidmaatschap,
- b. Acceptgirokaart.

Het bewijs van lidmaatschap hebben we tegelijk dienstbaar gemaakt aan wat informatie. Zo vindt U het programma van de activiteiten van het eerste halfjaar 1985 en het, voorlopige Postzegeluitgifte programma 1985 erop afgedrukt. Mocht U voor een volgend jaar nog betere suggesties hebben dan houden we ons ten zeerste aanbevolen.

De acceptgirokaart is bedoeld voor de betaling van de contributie ad. f 30.-- voor 1985. Het is bekend, dat we een jonge vereniging zijn die niet over liggende gelden beschikt. Daarom zal de penningmeester U onuitsprekelijk dankbaar zijn wanneer U het bedrag van f 30.-- zo spoedig mogelijk overmaakt. Er behoeft dan geen stagnatie in de betalingen op te treden.

VEILING

Voor de voorjaarsveiling, die in maart zal worden gehouden kan de veilingmeester nog een aantal goede kavels gebruiken. Degenen, die iets voor de veiling beschikbaar hebben, worden verzocht zich zo spoedig mogelijk met de veilingmeester, de Heer Mr.F.M.Hilgers in verbinding te stellen.

NIEUWTJESDIENST

Met deze dienst loopt het prima. Wanneer U bijzondere wensen of verlangens heeft in verband met Uw nieuwtjes kunt U zich te allen tijde in verbinding stellen met het hoofd van deze dienst, de Heer Mr.F.M.Hilgers. Indien er onder de leden belangstelling bestaat voor buitenlandse FDC's dan horen we dat graag van U via bovenstaand hoofd Nieuwtjesdienst, Wij zullen dan proberen ook aan die wensen te gaan voldoen indien mogelijk.

RONDZENDDIENST

- GUERNSEY, JERSEY en MAN

Van deze 3 Engelse eilanden is er een POSTFRISSE verzameling (1969 t/m 1981) aanwezig bij het hoofd rondzendingen. Geïnteresseerden, die hieruit per serie aankopen willen doen, (50%) kunnen een afspraak maken onder tel.nr. 080-557307.

- GERICHTE RONDZENDINGEN

Vanaf 1 september j . 1 . draaien de gerichte rondzendingen op volle toeren. Met ingang van 1 januari 1985 kunnen ook verzamelaars van D.D.R., HONGARIJE, RUSLAND en TSJECHOSLOWAKIJE in aanmerking komen voor gerichte zendingen van deze landen. Hebt U belangstelling meldt U zich dan bij het hoofd rondzendingen

- VERREKENING MET INZENDERS

Zoals bekend circuleren de boekjes van de inzenders ca. 1 jaar. Er wordt dan ook 2x per seizoen afgerekend. Dientengevolge zullen de boekjes, genummerd 1 t/m 1000, omstreeks de jaarwisseling met de inzenders verrekend worden.

De 2-de seizoenafrekening is medio 1985 voor de ingeschreven nummers A 1 t/m A 1000, alsmede

B 1 t/m B 500.

JAARVERGADERING

De jaarvergadering, waar een feestelijk tintje aan zit, zal op 1 maart worden gehouden. In de februarivergadering zal het jaarverslag voor de aanwezigen beschikbaar zijn, zodat een ieder, die dat wenst, zich kan voorbereiden op de verantwoording door het bestuur.

In een van de volgende nummers van "NOVIOPOSTA" zal in het kort op dit verslag worden ingegaan. Mocht U belangstelling in een uitgebreid jaarverslag hebben en niet in de gelegenheid zijn om de februari- en/of maartvergadering te bezoeken dan kunt U schriftelijk een exemplaar bij de secretaris aanvragen.

FILATELIE INFORMATIEF

De allerbeste achtergrondinformatie voor de serieuze filatelist

Elke postzegel, elk stempel en elk poststuk heeft zijn eigen verhaal. In de uitgave Filatelie Informatief wordt die achtergrondinformatie op de best denkbare manier gepresenteerd: in prachtige illustraties en in teksten die gedegen, betrouwbaar en origineel zijn. Auteurs van niveau schrijven over voor de filatelist belangrijke onderwerpen waarover u in andere publikaties zelden of nooit leest. Aan hun artikelen ligt vaak heel nieuw onderzoek ten grondslag. Dat is een van de redenen dat de uitgave – hoewel hij nog vrij nieuw is – al geciteerd wordt als gezaghebbende bron. En met 'groot zilver' bekroond werd door de Nederlandse Bond van Filatelisten Verenigingen.

Verzamelwerk

Filatellie Informatief wordt gepubliceerd in losbladige vorm: een mooie opbergband waarin steeds nieuwe pagina's kunnen worden ingevoegd. Bij aanschaf van de uitgave wordt u voor een abonnement op deze aanvullingen genoteerd en krijgt u ze voortaan automatisch toegestuurd. Dat heeft het voordeel dat u een prachtig standaardwerk opbouwt, maar de kosten kunt spreiden. Het heeft nog twee voordelen: uw standaardwerk veroudert niet en de aanvullingen kunnen inhaken op de actualiteit (zo hadden de abonnees bijvoorbeeld op 13 juni jl. – de dag van de uitgifte van de serie Filacento-zegels – een interessant en rijk geïllustreerd artikel in huis over de achtergronden van de emissie '100 jaar georganiseerde filatelie in Nederland', plus exemplaren van de nieuwe zegels.

Een greep uit de inhoud:

Dit zijn enkele van de onderwerpen die in Filatelie Informatief te vinden zijn: De Tweede Wereldoorlog in vogelvlucht aan de hand van poststukken/De Nederlandse postzegels als onderdeel van het vormgevingsbeleid van de PTT/De automaatboekjes van Nederland en België/Handelsreclame op postzegels, postwaardestukken en poststempels/ Aantekening en aangegeven waarde sinds 1850/De Nederlandse portzegels van 1870/ De ovale stempels 'afgeschreven met kantoor naam'/Fantasie- en

zwendelzegels/De ongetande zegels van Nederland van 1897-1876/De 'De Ruyter' post- en portzegels uit 1907.

De redactie van Filatelie Informatief bestaat uit: dr. G. Holstege, mr. W. S. de Costa, K. Kouwenberg, prof. mr. D. W. F. Verkade en drs. A. M. A. van der Willigen.

Tijdelijk voor u verkrijgbaar met een korting van f 64,50

De normale prijs van deze prachtige uitgave, met 577 bladzijden en vele kleurenillustraties, is f 159,50, incl. btw, excl. verzendkosten. De 3 aanvullingen van 64 pagina's die u elk jaar krijgt toegestuurd kosten f 20,25 per stuk, excl. btw, maar incl. verzend- en administratiekosten.

TOT 15 DECEMBER geldt echter voor u als verenigingslid een forse korting. U betaalt dan geen f 159,50 voor Filatelie Informatief, maar f 95,-.

Dit moet u doen: Wilt u van dit tijdelijke aanbod gebruik maken, vul dan (een fotokopie van) de bon hieronder in en geef die aan de secretaris van uw vereniging. Bij hem kunt u ook verdere informatie over Filatelie Informatief krijgen. Hij zorgt voor de centrale bestelling van de exemplaren.

FILATELIE INFORMATIEF

Filatellie Informatief wordt uitgegeven door:
Samsom Uitgeverij bv, Postbus 4, 2400 MA Alphen aan den Rijn.
De uitgave is ook verkrijgbaar via de boekhandel.

Bon voor aanschaf van Filatelie Informatief met een korting van f 64,50.

Ja, stuur mij Filatelie Informatief tegen de gereduceerde prijs en noteer mij voor een abonnement op de aanvullingen voor ten minste een jaar en daarna tot wederopzegging.

Naam: _____
Adres: _____
Postcode/plaats: _____
Naam vereniging: _____
Handtekening: _____

Deze bon vóór **15 december** bij uw secretaris inleveren.

SECRETARIAAT

In dit nummer staat een aankondiging over het losbladige informatie- en naslagwerk FILATELIE INFORMATIEF. Het is een werk, dat wij zeer bij U kunnen aanbevelen. Mocht U interesse hebben en er meer van te willen weten, wendt U zich dan tot onze secretaris de heer J.M.Rijsdijk. Wanneer U tot bestelling overgaat doet U dit dan via onze secretaris. Onze vereniging vaart er wel bij.

BEGROTING

In de januarivergadering zal de begroting voor 1985 worden behandeld.

NOVIOPOSTJES

Zoek brieven en ansichtkaarten met het stempel "Postagent" (Route Nederland - Ned. Indië)
G.J.Arns, Weezenhof 32-36 6536 GK Nijmegen.
Tel. 080-444147.

Gevraagd: Poststukken met Grootrondstempel
Nijmegen 2

Goed leesbaar en met prijsopgave aan: J.C.Rutten,
van 't Santstraat 142, 6523 EK Nijmegen

Het in uw verzameling geïnvesteerde kapitaal
kan door bijv. lekkage, brand of diefstal
verloren gaan. Dan is er geld, soms veel geld nodig
om een nieuwe collectie op te bouwen.

A VAN DE HOEF

VERZEKERINGSWINKEL

Postbus 309, 6500 AH Nijmegen
Telefoon (080) 226585-233465
van Oldenbarneveltstraat 23,
6512 AS Nijmegen

DEUTSCHE DIENSTPOST

NIEDERLANDE

Elk land heeft zijn eigen postadministratie: in vrijwel alle landen is dit een monopolie van de staat, hetgeen wil zeggen dat alleen de staat binnen zijn grenzen brieven, e.d. mag vervoeren. Zo is het nu en zo was het ook vroeger in Nederland. Weliswaar zijn er enkele stadspostdiensten in de loop van de jaren ontstaan, maar het "grote werk" is nog steeds het monopolie van de Nederlandse PTT.

In de tweede wereldoorlog hebben wij echter de merkwaardige situatie gehad dat naast de Nederlandse PTT er ook een Duitse PTT in Nederland werkte en over het werk van deze laatste gaat nu dit artikel.

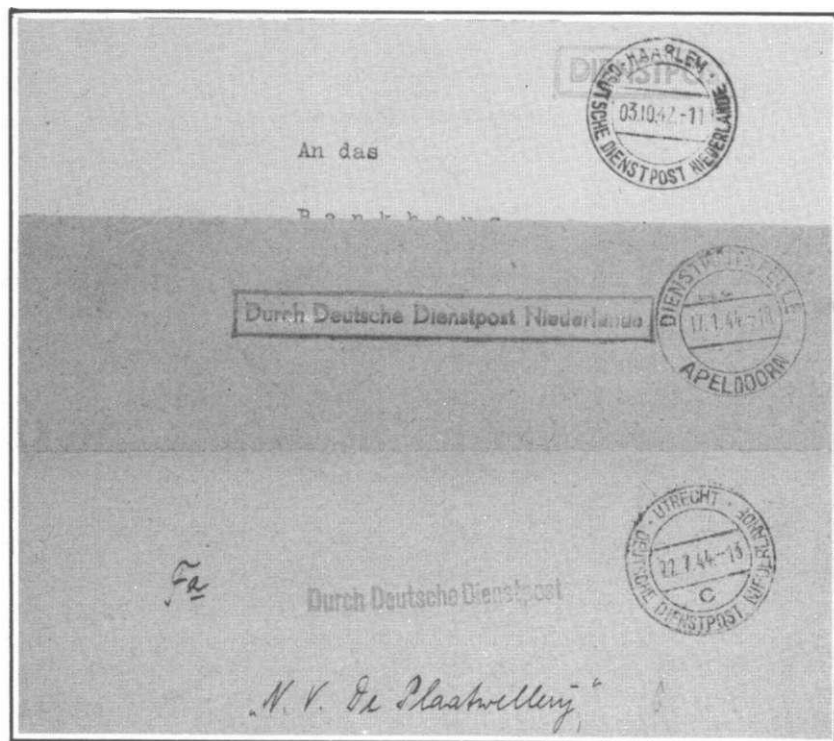
- DDPN

Toen de Duitsers in mei 1940 Nederland binnenvielen, werd al spoedig daarna, namelijk op 5 juni 1940, de DDPN ingesteld: dat was de Deutsche Dienstpost Niederlande. Dit gebeurde om in Nederland de post te verzorgen van de militaire eenheden die hier gelegerd werden, maar ook voor de post van de vele Duitse instanties die al spoedig in ons land gevestigd werden. Dit soort dienstpost werd in vrijwel alle door de Duitsers bezette gebieden ingevoerd. In de eerste plaats was het de bedoeling een goede en vooral betrouwbare postverbinding met Duitsland te hebben. Maar aan de andere kant was het ook zo dat de Duitsers liever hun post door een eigen organisatie lieten verzorgen dan hun post geheel toe te vertrouwen aan de postorganisatie van het door hen bezette gebied. Toch kon men in vele gevallen niet buiten de Nederlandse Posterijen. Verderop zal dit nader worden toegelicht.

- KANTOREN VAN DDPN

De Duitsers begonnen met een vijftal kantoren, namelijk Den Haag, Amsterdam, Rotterdam, 's-Hertogenbosch en Zwolle. Maar al heel spoedig werd dit aantal kan-

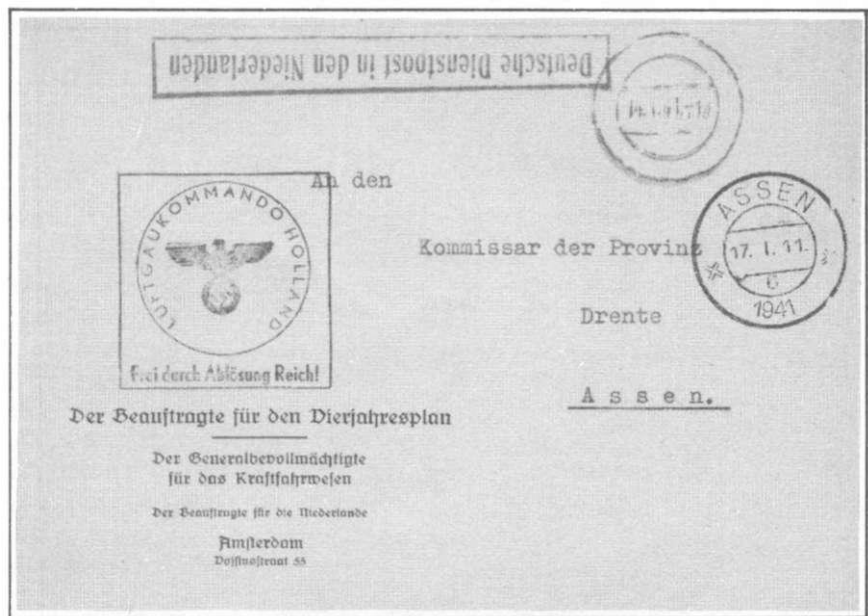
toren uitgebreid, vooral ook gezien de sterke concentratie van Duitse troepen en van de Duitse marine in Nederland in augustus 1940: dit gebeurde in verband met de plannen van Hitler om Engeland aan te vallen, de operatie Seelöwe (zeeleeuw). In totaal zijn er in meer dan dertig plaatsen in Nederland kantoren van de DDPN geweest. Daarnaast waren er de zogenaamde Abgabe- en Abholstellen: dit waren de plaatsen waar

Voorbeelden van stempels van de DDPN met Nederlandse plaatsnamen.

men de post voor de DDPN kon brengen of post voor Duitse instanties in Nederland kon afhalen. Deze "Stellen" waren meestal gevestigd in kazernes en dergelijke instellingen. De post die over de DDPN liep werd namelijk niet aan huis bezorgd, zodat de geadresseerden steeds zelf de post moesten komen

afhalen. Was er in een plaats, waar de brief naar toe moest, geen Abholstelle, dan werd de post aan de Nederlandse PTT gegeven, die de post dan ter bestemde plaatse moest afleveren. In dat geval werden de brieven meestal door de Nederlandse PTT in de plaats waar de post door de Duitsers werd overgedragen, opnieuw afgestempeld.

Brief met een zgn. stom stempel, gebruikt in Amsterdam - zie linksonder de afzender - en in Assen overgedragen aan de Nederlandse PTT (Zie het poststempel van Assen).

In Nijmegen was sedert 22 september 1943 een Feldpostpäckchensammelstelle gevestigd dat echter op 2 februari 1944 door een geallieerd bombardement geheel verwoest werd. Op dit kantoor werden de pakjes voor de Duitse militairen aan het front verzameld en doorgestuurd naar de verschillende legeronderdelen. De pakjes, afkomstig van het front, werden in Nijmegen verzameld en dan doorgestuurd

naar de familieleden in Nederland. Wat nu door de Duitse militairen van het front te verzenden viel, valt alleen maar te raden, maar vermoedelijk zullen er nogal wat geroofde goederen bij geweest zijn.

- NEDERLANDSE BEDRIJVEN EN DE DDPN

In de eerste tijd mochten Nederlanders en Nederlandse bedrijven geen gebruik maken van de DDPN voor hun post bestemd voor Duitsland, in het bijzonder voor Duitse instellingen en bedrijven. Hierin is later wijziging gekomen. Wanneer Nederlandse bedrijven door de Duitsers als betrouwbaar werden beschouwd, b.v. omdat zij in belangrijke mate voor de Duitsers werkten, mochten zij hun zakenpost voor Duitsland via de DDPN verzenden. Ook bepaalde particulieren kregen hiervoor toestemming, namelijk zij die een familielid hadden die zich bij het Duitse leger had aangesloten. Deze toestemming kwam omdat vrijwel zeker post bestemd voor deze militairen en die over de Nederlandse PTT liep, nogal eens "zoek" raakte.

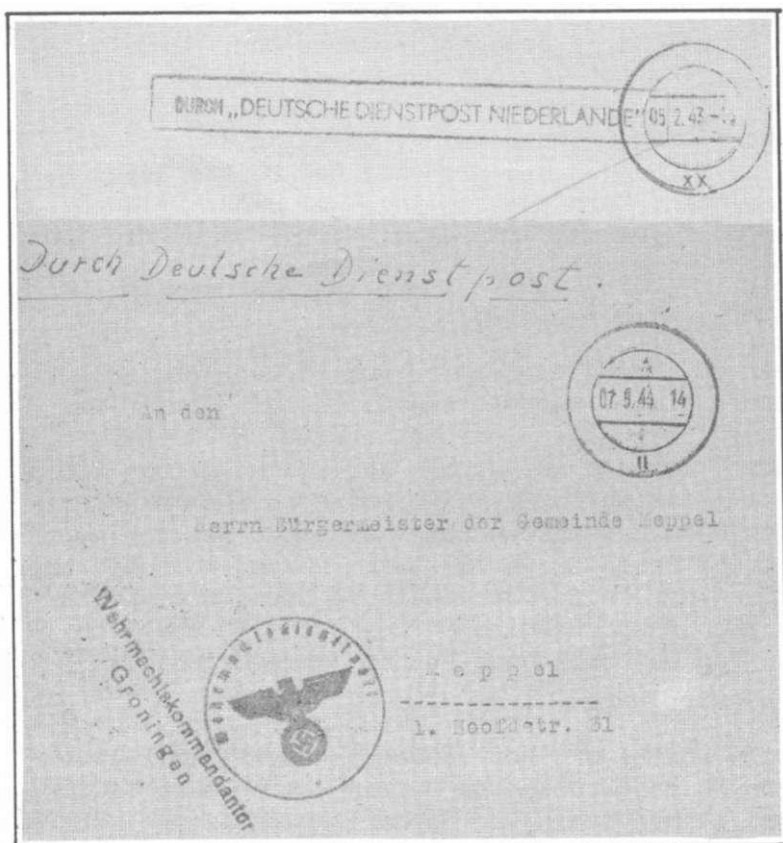
- VERPLAATSING NAAR HET OOSTEN

Toen de oorlog een minder gunstig verloop voor de Duitsers kreeg, werden verschillende kantoren van de DDPN van het westen naar het oosten van Nederland verplaatst. Zo werd in verband met een mogelijke inval van de geallieerde strijdkrachten het hoofdkantoor van de DDPN dat in Den Haag gevestigd was, in maart 1943 naar Deventer verplaatst. Verder werd het kantoor van de "Leiter der Deutsche Dienstpost in den besetzten Niederländischen Gebieten" in dezelfde maand van Den Haag naar Arnhem overgebracht.

- AFSTEMPELINGEN

Zoals ook al uit het voorafgaande blijkt, was er een nauwe band tussen de Duitse veldpost en de DDPN. Vooral in het begin van de oorlog was dit zo, ook al tengevolge van de Duitse troepenconcentraties hier in Nederland. Zo vindt men in die periode nogal eens brieven, waarbij de plaats van vestiging van kantoren aangeduid is met veldpostnummers. Daarnaast kwamen

Duitse stempels met Nederlandse plaatsnamen in gebruik, doch ook de zogenaamde letterstempels: dit zijn stempels zonder plaatsnaam. De plaats van afstempling werd eerst aangegeven met één en later met twee letters. Tenslotte is er in het begin ook gebruik gemaakt van stomme stempels: deze stempels geven alleen de datum en het uur van gebruik aan. Elke andere aanduiding ontbreekt. Het gebruik van deze stomme stempels werd op 7 januari 1942 verboden. Enkele van de verschillende soorten stempels zijn bij dit artikel afgebeeld.

Twee voorbeelden van zgn. letterstempels. Een brief uit Zwolle met de letters XX en een brief uit Groningen met de letters LL.

- AANTEKENSTROOKJES

Voor aangetekende zendingen werd gebruik gemaakt van blanco Duitse aantekenstrookjes, die echter wel genummerd waren. Bij het gebruik van de strookjes werden deze afgestempeld, hetzij met een veldpostaanduiding, hetzij met een simpel stempel DEUTSCHE DIENSTPOST, al dan niet met de toevoeging NIEDERLANDE.

Brief, afgestempeld op 20 april 1944, de 55-ste verjaardag van Adolf Hitler met een "Sonderstempel der Deutschen Dienstpost Niederlande" te Amsterdam. Speciale herdenkingspostzegel van Hitler. Aantekenstrookje van het Luftgaupostamt Amsterdam. Geadresseerd aan het:

Kriegsgefangenen Arbeits Kommando.

- EINDE VAN DE DDPN

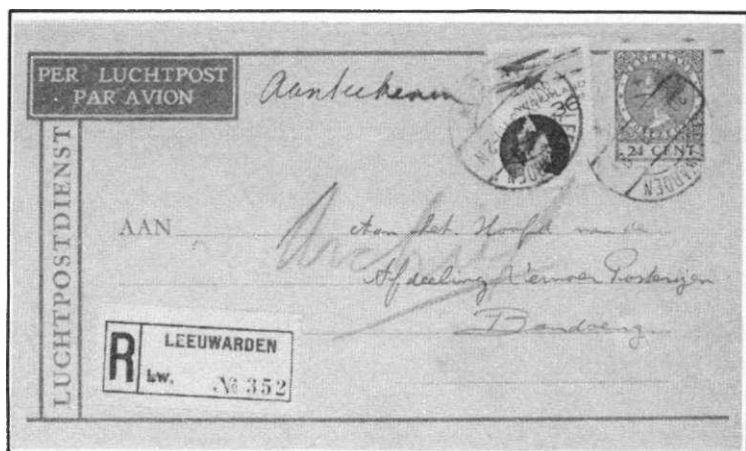
Naarmate de Geallieerden vanaf september 1944 in Nederland oprukten, werden de kantoren van de DDPN naar het oosten en noordoosten van Nederland verplaatst. In april 1945 werden de laatste kantoren hier opgeheven. Hiermee kwam een einde aan de postdienst van een vreemde mogendheid in Nederland.

Drs. W.J.van Doorn

LUCHTPOST

* POSTVERVOER- 3

Aan het slot van het artikel in de vorige aflevering werd gewag gemaakt van de start op 25 september 1930 met een geregelde 14-daagse dienst op Indië. Daarbij werd een brief afgebeeld, die zowel de heen- als de terugvlucht had gemaakt. De ontwikkeling ging zo snel dat nauwelijks een jaar later, op 1 oktober 1931, met een wekelijkse dienst werd begonnen.

Een brief, die met de eerste vlucht van de wekelijkse dienst werd vervoerd. Aan de achterzijde het aankomststempel Bandoeng, 12 oktober 1931.

Vignetten van de PTT, betreffende de Luchtpostdienst naar Indië.

- a. Alle 7 dagen (blauw)
- b. Elke week (oranje)
- c. Service Aérien hebdomadaire (blauw)
- d. Wöchentlicher Luftpostdienst (groen)
- e. Weekly airmail service (oranje)

De eerste retourvlucht van de wekelijkse dienst vond plaats op 16 oktober 1931. Op 25 oktober landde het vliegtuig te Amsterdam.

Deze brief is met de eerste retourvlucht verzonden. Kreeg echter geen aankomststempel. Dit stempel kregen alleen aangetekende, poste restante en expresse stukken.

- GROEI

De Indië-route van de KLM werd een bedrijf, dat gekenmerkt werd door een pijlsnelle groei. Het gehele traject van 14000 km werd gevlogen in 12 dagen, welke tijdsduur steeds kleiner zou worden. Vanaf 12 juni 1935 werd tweemaal per week in beide richtingen gevlogen. Ongeveer 2 jaar later vanaf 2 oktober 1937 vonden de vluchten 3x per week plaats, met een reisduur van 5½ dag. Na een ontwikkeling van ongeveer 10 jaar was de reisduur met bijna een derde bekort, de snelheid bijna verdubbeld en de frequentie verzesvoudigd. Over pionierswerk gesproken.

Enveloppe van de eerste vlucht, 12 juni 1935 van de 2x wekelijkse dienst.

De postgiro maakte reclame voor de 2x wekelijkse dienst.

Op 2 October begint de driemaal wekelijkse dienst Nederland—Indië.

Bijzonderheden omtrent de winterdienstregeling op de andere routes.

Zoals wij reeds hebben gemeld, zal de K.I.M. op 2 October 1937 een driemaal wekelijkse dienst tusschen Nederland en Indië gaan vliegen, een uitbreiding derhalve van den reeds bestaanden tweemaal wekelijkschen dienst. De techniek van het verkeersvliegtuig, in het bijzonder die van het Douglas verkeersvliegtuig DC 2, is nu ver gevorderd, dat een dergelijke verhooging van de frequentie, waaraan zelfs de stoutmoedigste optimisten luttel twielen geleiden niet durfden gelooven, verwezenlijkt kon worden.

Het behoeft geen betoog, dat deze vermeerderde frequentie aanleiding geeft tot een nauwer band tusschen het moederland en zijn koloniën. Evenwel in het bijzonder zal het economische leven, vooral in Nederlandsch-Indië, de profijten van deze frequentievermeerdering ten volle zienieten, want een

van de eerste resultaten in de praktijk, welke hieruit voortvloeien, is de uitschakeling van den mailing in Indië. Met ingang van 2 October zal deze dag slechts in de herinnering blijven voortbestaan, want de post op de Indische kanalen blijft voortaan ten hoogste 24 uren liggen en zal om den anderen dag reeds met een der Douglas-vliegtuigen der K.I.M. worden vervoerd. Alle twee dagen vertrekt een vliegtuig van de K.I.M. met post en passagiers van beide luchthavens te Amsterdam en te Batavia.

Mit zonder trots heeft de heer A. Plesman, directeur der K.I.M., deze mededeelingen in een persconferentie gedaan. Aan den driemaal wekelijkschen dienst hecht de directeur der K.I.M. groote waarde, ofschoon er aan een "vervoerszaak" als de K.I.M. toch nog altijd groot risico blijft verbonden. Op den duur verwacht de heer Plesman, dat de inkomsten

uit anderen hoofde (passagiers en vrachtwijze van het brievenvervoer zullen overtreffen. In dit opzicht was hij voor het jaar 1938 optimistisch gestemd.

De vertrekdagen van de nieuwe dienstregeling zijn zowel voor Amsterdam als voor Batavia bepaald op Dinsdag, Donderdag en Zaterdag, zoodat de aankomstdagen te Batavia vallen op Maandag, Woensdag en Vrijdag, en te Schiphol op Zondag, Dinsdag en Donderdag. Uit deze wijziging vloeit voort, dat een brief, welke des Zaterdag uit Amsterdam wordt verzonden, op Vrijdag te Batavia wordt ontvangen. Indien men een spoedige behandeling van den brief wenscht, kan het antwoord Donderdag daaropvolgend weer te Amsterdam zijn. De brief heeft slechts 12 dagen noodig om beantwoord bij den afzender in Nederland terug te zijn.

Ook ten aanzien van het passagiersvervoer opent de verhoogde frequentie op de lijn Amsterdam—Batavia talrijke mogelijkheden.

van Plesman
van de K.I.M.
Sluisweg 2
Batavia N.O.I.

Enveloppe, beplakt met krantenbericht inzake de 3x wekelijkse dienst geadresseerd naar Batavia. Aan de achterzijde aankomststempel Batavia Centrum 8-X-1937 met stempelvlag: "Ook Uw pakketten per Luchtpost".

In 1928 werd in totaal 840 Kg post door de lucht op de Indiëlijn vervoerd, in 1937 was dit 137.624 kg. In vijf en een halve dag van Amsterdam naar Batavia. Het traject, dat een Oostindiëvaarder eertijds slechts kon bezeilen in vier gevaarvolle maanden. Bij slecht weer deed het zeilschip er wel eens een half jaar over (met alle gevolgen van dien, scheurbuik en andere ziekten aan boord). In 1937 werden de vluchten zo regelmatig uitgevoerd, dat toen reeds aankomst en vertrek op en van iedere luchthaven in uren en minuten tevoren kon worden aangegeven.

Op 13 november 1937 vond de vijfhonderdste vlucht Nederland-Indië plaats en op 27 november 1937 de

*Enveloppe Nationaal Luchtvaartfonds voor de heen-
vlucht van de "Torenvalk", met bijzonder stempel.*

Enveloppe Ned.Indisch Luchtvaartfonds voor de terugvlucht van de "Reiger", met bijzonder stempel Soerabaja. Verder werden bijzondere stempels gebruikt in Bandoeng, Batavia, Semarang, Palembang en Medan.

vijfhonderdsteretourvlucht. Uiteraard werden voor deze gelegenheid bijzondere enveloppen vervaardigd en werden hierop bijzondere stempels geplaatst.

- CONCURRENTIE

In 1931 verscheen in de dagbladen een bericht, dat de stoomvaartmaatschappijen "Nederland" en de "Rotterdamse Lloyd" een plan ontwikkeld hadden om een Zeppelindienst naar Indië in het leven te roepen. De tocht zou gemaakt worden in 4½ dag, dus een belangrijke versnelling, gezien het feit, dat de vliegtocht naar Indië in die tijd nog 7 of meer dagen duurde. Een indrukwekkend en zeer kostbaar project. Dit was niet het enige plan, waarvan de KLM de concurrentie te vrezen had. Door het ingebruiknemen van speciale postvliegtuigen wilde men het postvervoer naar Indië versnellen.

- DE POSTJAGER

Het comité "Snelpost Nederland-Indië" stelde dat het KLM systeem (gemengd vervoer van passagiers en post) niet gevolgd moest worden, maar kwam met het ontwerp voor een speciaal snelpostvliegtuig, dat geen passagiers zou kunnen meenemen. Constructeur Slot bouwde bij Pander in recordtijd de "Postjager". Op 9 december 1933 vertrok de "Postjager" van Schiphol voor de eerste snelle postvlucht naar Indië. Onze PTT had voor het speciale luchtpostzegel, de bekende driehoekzegel van 3G cent gezorgd, alsmede voor een onmogelijk klein bijzonder luchtpoststempel, dat met rode stempelinkt gebruikt op het groene zegel nauwelijks te lezen was.

"Postjager" - vlucht Amsterdam-Batavia. Vroegst bekende afstempeling van het driehoekszegel. Kleinste Nederlandse vernietigingsstempel.

Door motorstoring moest reeds op de dag van vertrek een noodlanding bij Taranto in Italië gemaakt worden. De motor was niet te herstellen en het duurde tot 27 december voordat een nieuwe motor gemonteerd was en de reis kon worden voortgezet.

Inmiddels had de "IJsvogel" een Fokker van de gewone lijndienst van de KLM de post voor Indië van de "Postjager" overgenomen. Uit Nederland was echter voor

Voorzijde briefkaart Pander "Postjager"-vlucht.

Sympathiebetuiging aan de "Postjager"-bemanning te Taranto.

de inmiddels gerepareerde en zonder lading zijnde "Postjager" per trein naar Taranto een flinke hoeveelheid post - waaronder vele speciale kaarten met sympathiebetuigingen - gezonden, die op 31 december veilig met de "Postjager" te Batavia arriveerde. Deze post kreeg geen bijzonder stempel en geen aankomststempel, De kaarten, welke door Ton van Tast zijn getekend en de handtekening van de bemanningsleden bevatten, geven een goed beeld van het luchtpostvervoer op de Indiëlijn.

- ZILVERMEEUW - PELIKAAN

De opvattingen over gemengd passagiers-postvervoer en uitsluitend postvervoer groeide bijna uit tot een concurrentiestrijd. Het zal duidelijk zijn, dat de KLM zich niet gelukkig voelde toen op 9 december 1933 de "Postjager" met zoveel post naar Indië vertrok. De KLM had in de jaren 1931-1933 niet zoveel succes geboekt. Er waren moeilijkheden geweest met personeel en de Fokkers waren te traag. Inmiddels echter waren snelle vliegtuigen voor gemengd vervoer gereedgekomen en aan nieuwe exemplaren van het type "Postjager" werd niet meer gedacht. De KLM hoopte door het inzetten van een nieuwe gestroomlijnde Fokker - de "Zilvermeeuw" - de scheepvaart en de snelpostijveraars de pas af te snijden.

Toen het Nederlandse publiek vernam, dat de KLM evenals het Studie-Comité Snelpost Nederland -Indië een snelle Kerstvlucht wilde maken was de belangstelling voor de luchtvaart weer opgewekt en men volgde met grote belangstelling de acties van partijen. Op 18 december 1933 stond de "Zilvermeeuw" klaar om te vertrekken. Vlak voor het vertrek brak een kamwiel in de middenmotor en het vliegtuig kon niet vertrekken.

De "Zilvermeeuw" werd vervangen door de oude "Pelikaan", één van de gewone diensttoestellen van de Indië-route.

KLM-sluitzegel

Versnelde KLM Kerstvlucht.

Een korte dialoog tussen de directeur van de KLM Plesman en Smirnoff: "De post moet weg Smirnoff. Doe je best en zie het vóór Kerstmis te halen".
 "Dat doe ik". Een laatste groet. "Good luck mannen".
 Een half uur later steeg de "Pelikaan" op van Schiphol met 30.933 poststukken aan boord.

Zoals hiervoor vermeld had de "Ijsvogel" de post van de "Postjager" overgenomen en zat daarmee in Calcutta toen zij door de "Pelikaan" werd ingehaald.

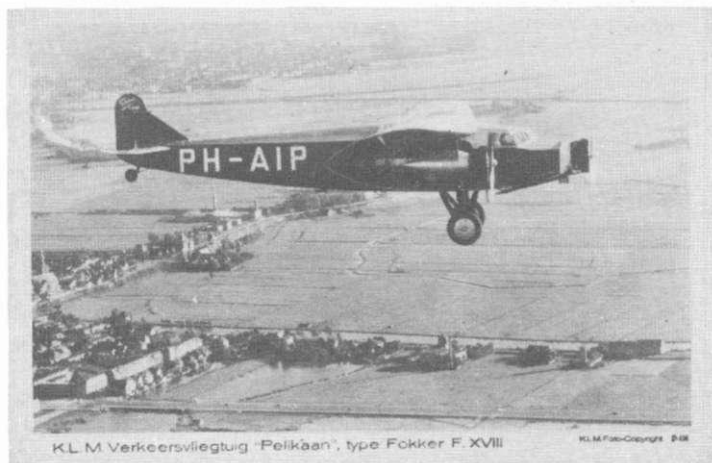
Speciale enveloppe voor de vlucht van de "Zilvermeeuw" met bijzonder stempel.

In een uurtje werd de mail overgeladen en na een vlucht van 74 uur en 42 minuten arriveerden Smirnoff en de zijnen op 22 december veilig met de "Pelikaan" te Batavia.

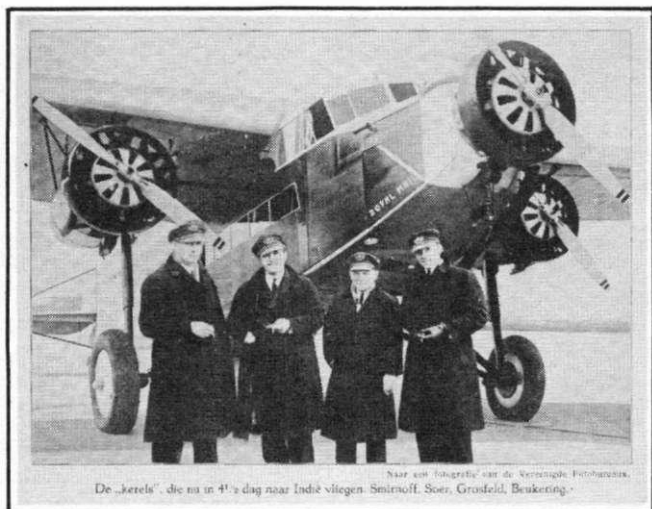
Een fantastische prestatie.

*Post uit Luxemburg. Speciale enveloppe.
Bijzonder stempel. Handtekening Smirnoff.*

De "Pelikaan".

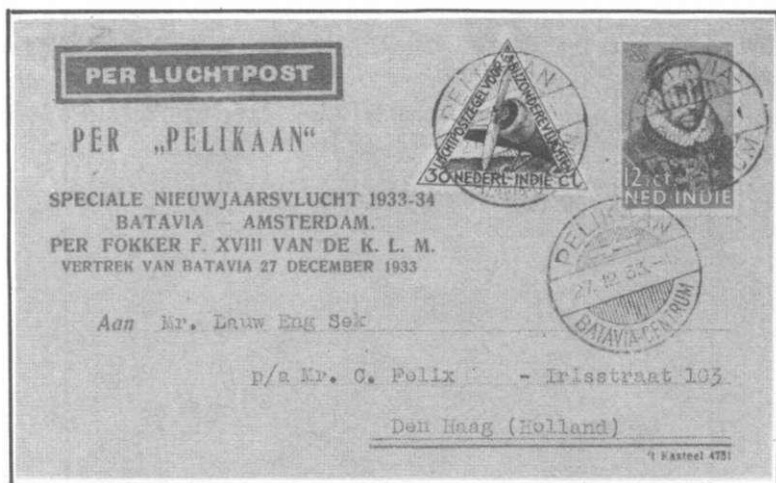
De bemanning van de "Pelikaan".

Het Nederlandse volk was luchtvaart-minded als nooit te voren. De "Pelikaan"-bemanning had ervoor gezorgd, dat de KLM weer opgelucht kon ademen. De strijd tegen de scheepvaartmaatschappijen was op een alles-zeggende wijze gewonnen.

Inmiddels was de "Postjager" ook weer in de lucht. Deze volbracht de vlucht in een recordtijd van 45 uur en 55 minuten (vliegreuren) en kwam op 31 december te Batavia aan.

De "Pelikaan" was op 27 december alweer aan de thuisreis begonnen met aan boord 97.294 brieven en kaarten, ruim 500 kg post. Er was zoveel post verzonden, dat de PTT geen tijd had om alle driehoekzegels van een bijzonder stempel te voorzien.

Voor allen, die er bij waren of de radio-reportage hebben gevolgd zal de avond van de 30ste december 1933 onvergetelijk blijven. Smirnoff naderde in de donkere winteravond Schiphol. Enige landingspogingen mislukten, omdat de laaghangende mist alle zicht ontnam. Eensklaps doemde de "Pelikaan" op uit de mist en gelukte het Smirnoff om een meesterlijke landing te volbrengen.

De terugvlucht van de "Pelikaan". Speciale enveloppe met bijzonder stempel Batavia Centrum. Andere bijzondere stempels waren: Medan, Bandoeng en Palembang. Voor de "Zilvermeeuw" waren in Indië vier stempels aangemaakt gelijk aan die van de "Pelikaan". Daar de "Zilvermeeuw" niet gevlogen heeft zijn ze nooit gebruikt.

Indische PTT folder inzake de terugvlucht.

De "Postjager" vloog op 6 januari 1934 terug. Na 45 vliegreizen werd op 11 januari 1934 op Schiphol geland.

Enveloppe van de terugvlucht met bijzonder stempel Batavia-Centrum. Op de achterzijde aankomststempel 11 januari 1934. Andere bijzondere stempels zijn Bandoeng en Medan.

In een volgend artikel zal een ander hoogtepunt in het bestaan van de KLM, de deelname van de "Uiver" aan de Londen-Melbourne Race, worden behandeld. Gok zal dan aandacht worden geschonken aan de deelname van de "Postjager" aan deze race.

Helaas moet dan ook het een en ander over de rampen, die de KLM in de beschreven periode getroffen hebben, worden verteld en enkele stukken beschreven, die in min of meer beschadigde toestand de rampen hebben overleefd.

A.Bosman

H.J.de Jager

TELEGRAMZEGELS

STIEFKINDEREN

VAN DE FILATELIE

In vele Europese landen en in een groot aantal buiten ons werelddeel werd in de vorige eeuw op ruime schaal gebruik gemaakt van telegramzegels. Op 1 januari 1877 deden ook in ons land deze zegels hun intrede. Deze emissie ligt al weer tientallen jaren achter ons en terecht rijst dan wel eens - vooral bij beginnende verzamelaars - de vraag met welk doel deze uitgifte plaatsvond.

- INVOERING

Wanneer we het Koninklijk Besluit van 14 augustus 1876 lezen dan vinden we in artikel 1 het doel van de emissie. Dit artikel luidt:

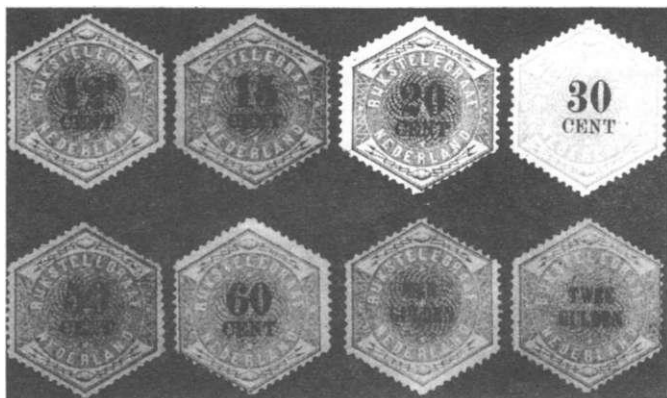
Te rekenen van de 1ste januari 1877 zal de vooruitbetaling van de hieronder aangeduide telegrammen ook kunnen geschieden bij de kantoren van de Rijkstelegraaf door aanhechting van telegramzegels.

Het betekent dus, dat de kosten van telegrammen door middel van zegels betaald konden worden, met dienverstande dat dit alleen gold voor binnenlandse telegrammen en die naar het buitenland met de bestemming binnen Europa.

- ZEGELS

Het ontwerp van de zegels is van de inspecteur der Telegrafie de heer A.H.van Thiel. Deze man kon blijkbaar zeer goed tekenen want met oostindische inkt maakte hij het ontwerp op de ware grootte van de te fabriceren zegels. De vorm zal wel ingegeven zijn door de zegels van onze zuiderburen want daar waren telegramzegels in omloop van ongeveer gelijke afmetingen en met dezelfde zeskante vorm.

Op 1 januari 1877 startte men met acht waarden 12½, 15, 20, 30, 50 en 60 cent en voorts één en twee gulden.

De eerste acht waarden van de telegramzegels, die op 1 januari 1877 werden uitgegeven.

Waren er dus acht waarden, bij Koninklijk Besluit van 22 september 1879 werd dit aantal met drie uitgebreid. Er kwamen toen zegels bij van 1, 3 en 5 cent. De invoering van deze waarden was noodzakelijk door de toepassing van een nieuw telegramtarief, het tarief per woord.

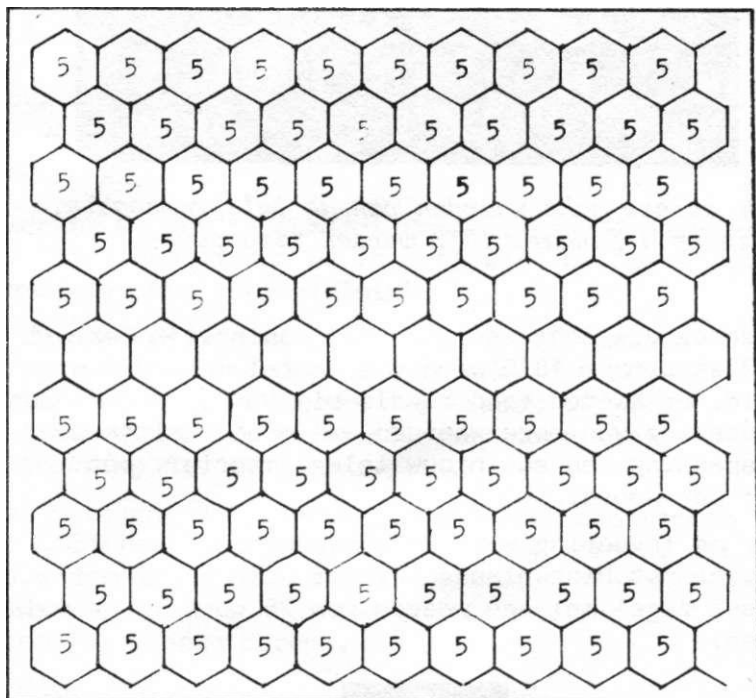
Door de invoering van een minimumtarief van 25 cent voor het binnenlands verkeer werd op 12 mei 1903 een zegel met een waarde van 25 cent in gebruik genomen.

De laatste telegramzegel met een waarde van 25 cent, die op 12 mei 1903 werd uitgegeven.

Het ontwerp van de Heer van Thiel gold voor alle waarden van de telegramzegels en ook de bedrukking in de lila kleur was voor allen gelijk. De waarde-aanduiding was voor de bedragen in centen in zwart en voor de bedragen in guldens in rood.

De zegels werden gedrukt in vellen van 100 stuks, verdeeld in twee delen van 50 stuks met als afscheiding een witte strook tussen de beide helften.

Schematische voorstelling van een vel telegramzegels.

Uit bovenstaande tekening blijkt, dat de witte strook compleet geperforeerd werd, waardoor er ook onbedrukte zegels ontstonden. Een enkele maal treft men zo'n blanco stukje papier, samenhangend met een zegel aan.

De perforatie is gebrekkig gegaan en terecht vermeldt de N.V.P.H.-catalogus, dat een volmaakt gave tanding zeldzaam is. Ongetande exemplaren zijn bekend, maar ook schaars.

- *GEBRUIK*

Het gebruik van de telegramzegels is nooit populair geweest. De verscheidenheid van de tarieven maakte het voor het publiek erg moeilijk om het juiste verschuldigde bedrag vast te stellen. En wanneer er teveel opgeplakt was dan kwamen de problemen.

Werd in het jaar van uitgifte 1877 voor ongeveer f 40.000.-- aan telegramzegels verkocht, tegen het eind van de looptijd, zo tussen de jaren 1917 en 1920, was dit bedrag al gedaald onder de f 10.000.--.

Mede-oorzaak van de teruggang was ook de invoering van andere verrekenmogelijkheden van de kosten.

- *VERNIETIGING VAN DE ZEGELS*

De zegels op de telegrammen zijn op verschillende manieren vernietigd. Bij de invoering werd voorgescreven, dat de vernietiging moest plaatsvinden door middel van een doorslagwerktuig. Met dit apparaat werd een gat in de zegel aangebracht. Het waardecijfer moest echter blijven staan. Dit gat was meestal rond, maar wanneer er op een kantoor twee doorslagwerktuigen waren dan gaf het tweede een vierkant gat. Dit vierkant gat blijkt in de praktijk weinig voor te komen, waaruit men de conclusie kan trekken, dat het gebruik van het 2e doorslagwerktuig tot een minimum beperkt is gebleven.

Behalve het gat moest de ambtenaar met blauw potlood of inkt een kruis over het zegel plaatsen. Deze strepen moesten ook het formulier raken.

De telegraafdienst in die tijd ressorteerde onder de Minister van Financiën. Deze man had grote argwaan tegen een deel van zijn klanten want hij bepaalde

dat de ambtenaar, die het telegram aannam, erg goed moest uitkijken of de zegels niet vals of nagemaakt en bovendien of zij al niet reeds een keer gebruikt waren. Wanneer de ambtenaar vermoedde dat er iets niet in de haak was, behoefde hij niets te zeggen. Hij kon het telegram gewoon aannemen en doorseinen maar wel moest hij naam en adres van de aanbieder noteren. De vernietiging van de zegels moest hij achterwege laten en het formulier met de nodige toelichting voor nader onderzoek aan de Minister van Financiën zenden.

Zoals gezegd geschiedde de vernietiging door een kruis over het zegel te plaatsen en de zegel te doorboren, hetzij met een rond, hetzij met een - zeldzaam - vierkant gat. In 1911 werd deze methode verlaten en ging men over tot het gebruik van een dagtekeningstempel.

De volgende vernietigingen komen dus voor:

- a. perforatie (rond of vierkant) met kruisstrepen;
- b. perforatie;
- c. kruisstrepen;
- d. dagtekeningstempel
- e. dagtekeningstempel met kruisstrepen

De kruisstrepen kunnen in verschillende kleuren voorkomen zoals rood, blauw of aniline.

links : vernietiging met perforatie en kruis.
midden: vernietiging met dagtekeningstempel
en kruis.
rechts: vernietiging met dagtekeningstempel.

- EINDE GELDIGHEID

Op 12 mei 1903 werden de zegels van 1, 3 en 12½ cent buiten gebruik gesteld, omdat een afronding der kosten tot veelvoud van vijf cent werd ingevoerd. Mede omdat van hogerhand werd aanbevolen van het kleinst mogelijke aantal zegels gebruik te maken waren de genoemde zegels overbodig geworden.

Het gebruik van telegramzegels nam steeds verder af en tenslotte werden de kosten van slechts een half procent van de aangeboden telegrammen door middel van zegels voldaan. Op 1 januari 1921 werden alle telegramzegels buiten gebruik gesteld.

- VERZAMELAARS

De aangeboden telegrammen waarop de zegels waren geplakt moesten volgens de voorschriften een bepaalde tijd bewaard worden. Na afloop van die periode moesten zij vernietigd worden en dat had tot gevolg dat geen enkele zegel in handen van de verzamelaar kwam.

Van 1888-1902 heeft de telegraafdienst alvorens de telegrammen te vernietigen de zegels van een willekeurig aantal formulieren geknipt en deze middels derijkspostzegelveilingen verkocht. Hieraan is te danken dat er nu gebruikte exemplaren in omloop zijn.

In 1902 is het afknippen voor het laatst gebeurd en daarom is de 25 cent zegel, die in 1903 werd uitgegeven nimmer afgeknipt en verkocht. Dat is de reden dat deze zegel uiterst zeldzaam is.

Eveneens zeldzaam zijn de zegels met dagtekeningstempel, omdat er na 1902 geen zegels meer door de rijkstelegraaf zijn verkocht en de vernietiging met het dagtekeningstempel eerst van 1911 dateert.

A. Bosman

Geraadpleegde literatuur:

Koninklijke Besluiten van 14 augustus 1876,
22 september 1879 en 9 mei 1920.

A. Korff, De telegramzegels van Nederland.

STEMPELVLAG

BETTY en KEES BOEKE

Een bijzondere stempelvlag met twee gebruikstermijnen is een nogal ongebruikelijke zaak. Maar dit jaar heeft dat toch plaatsgevonden. Van 26 april - 24 mei en van 3 september - 1 oktober is te Utrecht de stempelvlag ter nagedachtenis aan Betty en Kees Boeke en ter gelegenheid van de 100e verjaardag van de geboorte van Kees Boeke gebruikt.

Kees Boeke, geboren 25 september 1884, was een onderwijspionier die op zijn manier getracht heeft onderwijsvernieuwingen tot stand te brengen. Prof. Lagerweij, hoogleraar onderwijskunde aan de universiteit te Utrecht, zegt van hem:

Het grootste belang van Kees Boeke was, dat hij de school zag als een onderdeel van de maatschappij en als sociaal gebeuren.

Kees Boeke en zijn vrouw Betty Cadbury waren actieve christen-pacifisten en behoorden tot de Quakers. Het gezag van de overheid erkenden ze niet en in de jaren twintig schaften zij het gebruik van geld af. Betalen van schoolgeld was daarom onmogelijk, waardoor de kinderen Boeke van school werden gestuurd. In die tijd stichtte Boeke de Werkplaats Kinder-gemeenschap te Bilthoven. Boeke heeft altijd gehoopt dat er meer werkplaatsen zouden komen maar de werkplaats stond of viel met Boeke. Hij was de grondslag van de werkplaats zelf, met zijn uitstraling en persoonlijkheid.

Voor de oorlog groeide de werkplaats flink. De kleine groep medewerkers werd een grote kring. In de oorlog kwam de werkplaats stil te liggen en werden de gebouwen door de bezetter gebruikt. Na de oorlog moest alles vrijwel van de grond af worden opgebouwd. Nauwelijks op orde werd de komst van twee prinsesjes aangekondigd.

Had de werkplaats altijd de naam van een school voor probleemkinderen, met de komst van de prinsessen kreeg de school een grote aantrekkingskracht op een bepaalde groep en een elitair stempel.

De huidige leiding van de werkplaats vindt dit altijd nog de nekslag voor de werkplaats.

Boeke kan ons zelfs inspiratie geven voor wat we over vijftig jaar zouden moeten zien te bereiken. De afnemende invloed van de Werkgemeenschap is voor het denken over onderwijs een groot verlies geweest.

Aldus Prof. Lagerweij.

Bron: Intermediair.

A. Bosman

*Bloemenmagazijn
en Plantenkas*

bv bloemisterij
AALBERS

hatertseweg 275
telefoon 55 02 75 • nijmegen

FILATELISTENVERENIGING 'NOVIOPOST'

Voorzitter

A.Bosman, Dromedarisstraat 36
6531 NV Nijmegen Tel. 557120

Secretaris

J.M.Rijsdijk, Postweg 37
6523 KR Nijmegen Tel. 221596

Penningmeester

M.L.v.Houdt, Schepenenstraat 20
6525 XJ Nijmegen Tel. 556160
Postrekening 575462 t.n.v.
Fil.ver. "NOVIOPOST"-Nijmegen

J.A.Dassel-Nienhuis

Antiloopstraat 105
6531 TH Nijmegen Tel. 552698

P.G.M.Gerrits, Bolerostraat 42
6544 RK Nijmegen Tel. 776745

Mr.F.M.Hilgers, Prof.Huybersstraat 23
6524 NP Nijmegen Tel.231150

Th.G.v.Hoogstraaten-v.Rijswijk
Zebrstraat 18
6531 TX Nijmegen Tel. 550895

L.A.Moonemans, Rijswickstraat 4
6525 RD Nijmegen Tel. 557307

J.G.M.Rademaker, Wilsonstraat 19
6566 CN Millingen a/d Rijn
Tel. 08813-1965

J.v.'t.Zelfde, Marterstraat 50
6531 KC Nijmegen Tel.551438

Nieuwtjesdienst

Buitenland:

Mr.F.M.Hilgers, Prof.Huybersstraat 23
6524 NP Nijmegen Tel. 231150
Postrekening 5552048 t.n.v. Hoofd
Nieuwtjesdienst "NOVIOPOST".

Nederlandse FDC-Dienst:

G.W.Schoenmaker, de Voorstenkamp 17-32
6545 GM Nijmegen Tel. 775637
Postrekening 4346530 t.n.v.
Ned.FDC-Dienst "NOVIOPOST"

Commissie Ruildaq Berg en Dal

P.G.M.Gerrits, Bolerostraat 42
6544 RK Nijmegen Tel. 776745

Th.G.v.Hoogstraaten-v.Rijswijk
Zebrstraat 18
6531 TX Nijmegen Tel. 550895

J.G.M.Rademaker, Wilsonstraat 19
6566 CN Millingen a/d Rijn
Tel. 08813-1965

Rondzendingen

Hoofd:

L.A.Moonemans, Rijswickstraat 4
6525 RD Nijmegen Tel. 557307
Postrekening 2744133 t.n.v. Hoofd
Rondzendingen "NOVIOPOST"

Subhoofd Oost:

Mevr.M.Dederen, Straelmanstraat 30
6521 JM Nijmegen Tel.232465

Subhoofd Goffert:

Th.G.v.Hoogstraaten-v.Rijswijk
Zebrstraat 18

6531 TX Nijmegen Tel. 550895

Subhoofd West:

J.Reerink, Hillekensacker 20-45
6546 LA Nijmegen Tel. 779202

Subhoofd Zuid:

L.v.d.Sloot, Winkelsteegseweg 16
6534 XE Nijmegen Tel. 551815

Boekjes voor de rondzendingen, alsmede
enveloppen voor de rondzending post-
waardestukken zijn op bovenstaande
adressen verkrijgbaar à f 0.60 per stuk.

Vitleenadressen

Yvert-Catalogus

J.A.Dassel-Nienhuis
Antiloopstraat 105
6531 TM Nijmegen Tel. 552698

J.A.W.de Graaf, Malvert 24-26
6538 AP Nijmegen Tel. 440110

Commissie "NOVIOPOSTA"

Redactie:

A.Bosman, Dromedarisstraat 36
6531 NV Nijmegen Tel. 557120

J.M.Rijsdijk, Postweg 37
6523 KR Nijmegen Tel. 221596

Tekeningen:

L.P.Straten, Molenweg 125
6543 VA Nijmegen Tel. 776963

Administratie en expeditie:

M.L.v.Houdt, Schepenenstraat 20
6525 XJ Nijmegen Tel. 556160

Commissie Voorlichting

P.G.M.Gerrits, Bolerostraat 42
6544 RK Nijmegen Tel. 776745

J.G.M.Rademaker, Wilsonstraat 19
6566 CN Millingen a/d Rijn
Tel. 08813-1965